

Teambuildingové aktivity v hodinách hudební výchovy na víceletém gymnáziu

ALEXANDR ŠTASTNÝ

Summary

The article deals with the use of teambuilding activities in music lessons at a grammar school as a means to induce positive motivation in the group (class) to other musical activities.

Teambuilding – vymezení pojmu.

Teambuilding je výraz, který pochází ze dvou anglických slov – „team“ = tým a „building“ = budování. Jedná se tedy o tvorbu v týmu, jeho rozvoj, stmelování a budování týmové spolupráce.¹

Zážitková metoda vzdělávání v teambuildingových aktivitách umožňuje lidem v týmu uvědomit si lépe svou roli a poukázat na metody, kterými lze mezi sebou zlepšit komunikaci a spolupráci v běžném pracovním vztahu. Při těchto aktivitách mohou členové týmu poznat hlouběji svůj kolektiv, zjistit jak funguje a jakými kroky lze dospět k jeho lepší efektivitě.²

V dostupné literatuře jsou uváděny různé definice pro termín „teambuilding“. Základ i obsah však zůstává stejný a vždy se jedná o „zamýšlenou aktivitu s týmem tak, aby tým dobře využil potenciál a jedinečnost každého člena“.³

Teambuilding je vždy prostředkem (nikoliv cílem) sloužícím k „dosažení ideální spolupráce jedinců a zároveň dosažení maximálního efektu, a to jak při realizaci aktivity, tak při vlastním dosahování cíle.“⁴ Ovšem konečným cílem nemusí být myšlena sama teambuildingová aktivita. „Teambuilding napomáhá aktérům ve skupině být co nejvíce kolektivně užitečnými a napomáhá při ztotožnění osobních cílů s cíli organizace (či skupiny – pozn. aut.).“⁵

Skupinová role

O postavení jednotlivce a jeho chování ve skupině hovoří tzv. „skupinová role“.⁶ Role slouží k vnější propagaci týmu, jeho inovaci a invenci nových myšlenek a podílí se také na hodnocení a rozvoji cílů, dotahování projektů do konce, kontrole a prověřování kvalitativní stránky práce týmu. Skupinová role je důležitá také k rozvoji společenských a pracovních vztahů v týmu či dané skupině.⁷

Skupinová dynamika

Do oboru sociálně-psychologického spadá skupinová dynamika, která nejenže řeší příčiny odlišnosti skupin, ale vytváří „metody, taktiky a strategie, jak se skupinou efektivně pracovat a utvářet ji.“⁸ „Takové intervence mohou být velmi různorodé: někdy se ukáže nutnost skupinu stmelit, pozitivně ovlivnit její atmosféru, nahradit odcházejícího jedince či zapojit nově příchozího, jindy je naopak třeba skupinu rozbít.“⁹

Atmosféra ve skupině

Vztah mezi kohezí a tenzí je důležitou součástí atmosféry ve skupině. Koheze je prvkem, který stabilizuje, a tenze naopak prvek, který dynamizuje dění ve skupině.¹⁰ Neviditelné pouto soudržnosti skupiny spadá do oblasti koheze. Úlohou koheze je semknutí jednotlivých členů týmu tak, aby se vnímali jako součást skupiny, která se odlišuje od ostatních.¹¹ Zásadní prvek soudržnosti zní: „skupina musí být atraktivní pro jednotlivé

členy, aby ji měli rádi, aby ji podporovali a bojovali za ni, aby k ní náleželi“.¹²

Druhou složkou je tenze, která vytváří ve skupině určité napětí vzniklé přirozenou vzájemnou interakcí členů dané skupiny.¹³ „Je to dáno mimo jiné tím, že při uspokojování osobních potřeb musí každý brát ohled na potřeby jiných. Členové skupiny jsou při soužití s ostatními konfrontováni s jejich odlišnými názory, postoji, požadavky a chováním. Je nutno adaptovat se na skupinu, podrobit se skupinovému normám.“¹⁴

Teambuildingové aktivity v hodinách hudební výchovy

V první části bylo uvedeno, proč je tak důležité neopomíjet psychologický aspekt práce se skupinou, pokud má jednotlivec ve skupině fungovat efektivně a má se plně podílet na výsledcích dosažených v kolektivním prostředí a zodpovídat za ně. Posláním školního systému je edukace, do které patří nejen vzdělávání, ale také systematické působení na rozvoj osobnosti jedince, jeho schopnosti, vědomosti, dovednosti, hodnoty, morální a mravní kvality. Mnohostranná edukace má pak sociální aspekt, kdy je jedinec schopen plnit sociální role ve společnosti (občan, rodič, pracovník).

V hudební výchově (jako v jednom z mála předmětů) je dán prostor k širokému uplatnění kolektivních činností. Do hudební výchovy nespádá pouze výuka teoretických předmětů, ale je zde velký prostor pro uplatnění kreativity a tvořivých aktivit. Pokud chceme dosáhnout efektivní práce ve skupině, musí být hlavní složkou zvnitřnění, ztotožnění a zaangažovanost žáků v daném tématu. Existuje celá řada aktivit a aktivizací, které vedou k vnitřní zaangažovanosti a pozitivní motivaci u žáků. Každá skupina žáků je však vždy originální a klima ve skupině vždy jedinečné. Proto je velmi důležité mít připravenou celou baterii aktivizací, např. hudební křížovky, hra na tělo, hra na nástroje, přímé zapojení žáků s vlastními ukázkami (př. DJ'ing, ukázky klasických tanců apod.). Do těchto aktivizací lze ovšem také zařadit teambuildingové aktivity. Tyto

aktivity sledují v hodinách hudební výchovy dva cíle. Dlouhodobým cílem je rozvíjet u žáka pocit zodpovědnosti a uvědomování si svého přínosu pro práci v kolektivu. A krátkodobým cílem je navození pozitivní atmosféry a motivace ve skupině směřující k určitému společnému výkonu.

Jako jeden z příkladů pro uplatnění teambuildingových aktivit v praxi uvádím následující modelovou situaci. Předmět: hudební výchova, škola: osmileté gymnázium, třída: sexta, kde jsou žáci ve věku 16–17 let, kteří mají hodiny hudební výchovy povinně volitelné (žáci si volí mezi HV a výtvarnou výchovou při nástupu do kvinty, resp. 1. ročníku vyššího gymnázia), a bohužel z praxe někdy vyplývá, že ne každý žák, který si volí hudební výchovu, disponuje dostatečnými hudebními znalostmi a zájmem o hudbu (častá volba: „Neumím kreslit, jdu raději na hudebku.“).

Záměrem učitele uvedené modelové skupiny (třídy) bude nácvik sborových skladeb na vánoční koncert, který pořádá stálý pěvecký sbor gymnázia. Tento pořádající sbor je složen ze žáků téže školy, je nepovinný (žáci do sboru docházejí dobrovolně) a zkouší pravidelně každý týden 90 minut. Učitel, který by i přesto rád motivoval svou třídu k vystoupení na koncertě, musí žáky z této skupiny výrazným způsobem vnitřně zaangažovat. Je zcela nepochybně jasné, a to samozřejmě i žákům ze třídy, že do školního pěveckého sboru chodí jejich spolužáci dobrovolně, zpěvu se věnují několik let a mnohdy také v mimoškolních činnostech od malička (ZUŠ). Je tedy velmi obtížné motivovat žáky k tomu, aby na koncertě se sborem vystoupili (pocit podání horšího výkonu, nechut' „ztrapnit se“ před spolužáky, kamarády, profesory, veřejností apod. – vše zvláště ve věku udávaných 16 až 17 let).

Učitel má tedy záměr (vystoupit na koncertě) a cíl (realizace samotného koncertu). Přejít od záměru k cíli vyžaduje zvládnutí a naučení repertoáru po technické stránce, ale nesmí být ovšem opomenut také psychologický aspekt, jak tedy žáky motivovat,

aby podali maximální výkon, který bude vycházet z jejich vnitřního přesvědčení. V umělecké oblasti je rozdíl výkonů bez motivace a s pozitivní motivací zcela zásadní. Pokud bychom hovořili o motivaci u žáků, kteří chodí dobrovolně do sboru, pak motivační prvek je u nich zřejmý – samotný zájem o tuto činnost. Motivačním prvkem u žáků z povinné výuky na škole pak může být např. známkování v daném případě za vystoupení na koncertě (přijď na koncert = dostaneš známku atd.). Ovšem „známkování“ vždy nezajistí pozitivní motivaci k podání maximálního výkonu, zvláště když si žáci povinně navštěvující hodiny hudební výchovy tuto činnost z části dobrovolně nezvolili. Pokud bude atmosféra v daném kolektivu narušená nebo tenze ve skupině bude příliš silná a přitom bude účast na koncertě oznámena jako dobrovolná a neúčast se ničím netrestá, na koncert většina žáků nepřejde (buď z již výše uvedených obav nebo z důvodu časové náročnosti či vydání vlastních finančních prostředků na dojíždění do místa konání koncertu apod.). Jak tedy postupovat v případě, kdy má být účast na koncertě u ne zcela zaangażovaného žáka dobrovolná, a přitom nechceme k žákovi přistupovat z pozice moci a síly, ale zároveň z něj chceme dostat maximální výkon? Je potřeba v něm vzbudit pocit zodpovědnosti za kolektiv (v našem případě za danou skupinu) a za celkový výsledek kolektivní práce. A k navození takového pocitu nám mohou posloužit (mimo jiných činností) také teambuildingové aktivity.

Teambuildingové aktivity v hodinách hudební výchovy mohou být aktuálně upraveny podle potřeb a složení skupiny, pro kterou jsou určeny. Jak je výše uvedeno, tyto aktivity slouží především k navození dobré atmosféry a posílení jednoty v kolektivu a pocitu zodpovědnosti za práci kolektivu jako celku. Teambuildingové aktivity (jako jedny z mnoha dalších aktivit při hodinách hudební výchovy) mohou tedy sloužit jako podpůrný prostředek (nikoliv cíl) k dosažení symbiózy k dalším kolektivním činnostem ve skupině.

Teambuildingové aktivity pro hudební výchovu mohou vycházet např. z oblasti dramatické výchovy, která je součástí estetické výchovy, stejně tak jako hudební výchova. Kombinace aktivit lze libovolně obměňovat a doplňovat o hudební složky dle uvážení učitele. Záleží na kreativitě samotného učitele a na složení skupiny, pro kterou aktivity připravuje, avšak na zřeteli by měla být vždy jistá dynamičnost a směřování od zahřátí a jednoduchých her ke gradaci kolektivních činností, až k uklidnění a závěrečnému uvolnění. Se stejnou vnitřní skladbou pak aktivity doporučuji zařadit pouze jednou za dobu trvání existence dané skupiny.

„Vhodné načasování teambuildingu by mělo vycházet ze strategických plánů společnosti (či skupiny, pozn. aut.). Pro ideální načasování realizace teambuildingu platí, že přidaná hodnota vynaloženého času a prostředků na realizování teambuildingu je vyšší, než hodnota z ušlých potenciálních příležitostí.“¹⁵

Poznámky

- 1 HRADSKÝ, P. Teambuilding. (PPT prezentace). Brno: SVČ Lužánky, 2010.
- 2 DOMANSKÁ, L. Teambuilding – účinná forma vzdělávání zaměstnanců a zvyšování týmového potenciálu [online]. 2007. Podnikatel.cz, 2.7. 2007. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/teambuilding-ucinna-forma-vzdelavani/>
- 3 MOHAUPTOVÁ, E. Teambuilding – cesta k efektivní spolupráci. 2. vyd. Praha: Portál, 2005.
- 4 PAYNE, V. Teambuilding workshop – trénink týmových dovedností. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007.
- 5 tamtéž
- 6 HERMOCHOVÁ, S. Teambuilding. Praha: Grada Publishing, 2006.
- 7 HAYES, N. Psychologie týmové práce. Praha: Portal, 2005.

- 8 ROUČKA, M. Využití teambuildingu v rámci volnočasových aktivit dětí. Brno, 2014. Diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sportovních studií.
- 9 HERMOCHOVÁ, S. Skupinová dynamika ve školní třídě. Kladno: AISIS, 2005.
- 10 HAYES, N. Psychologie týmové práce. Praha: Portal, 2005.
- 11 *tamtéž*
- 12 *tamtéž*
- 13 KLEČKA, I. Skupinová dynamika v zážitkových kurzech. Brno, 2008. Diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta.
- 14 KRATOCHVÍL, S. Skupinová psychoterapie v praxi. Praha: Galén, 2005.
- 15 ROUČKA, M. Využití teambuildingu v rámci volnočasových aktivit dětí. Brno, 2014. Diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sportovních studií.

Literatura

1. HAYES, N. Psychologie týmové práce. Praha: Portal, 2005.
2. HERMOCHOVÁ, S. Skupinová dynamika ve školní třídě. Kladno: AISIS, 2005.
3. HERMOCHOVÁ, S. Teambuilding. Praha: Grada Publishing, 2006.
4. KLEČKA, I. Skupinová dynamika v zážitkových kurzech. Brno, 2008. Diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta.
5. KRATOCHVÍL, S. Skupinová psychoterapie v praxi. Praha: Galén, 2005.
6. MOHAUPTOVÁ, E. Teambuilding – cesta k efektivní spolupráci. 2. vyd. Praha: Portál, 2005.
7. PAYNE, V. Teambuilding workshop – trénink týmových dovedností. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007.
8. ROUČKA, M. Využití teambuildingu v rámci volnočasových aktivit dětí. Brno, 2014. Diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sportovních studií.
9. ŠŤASTNÝ, Alexandr. Metodický aspekt vybraných kapitol HV na víceletém gymnáziu. Ústí nad Labem 2015. Bakalářské práce, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta.

Résumé

Článek se zabývá možností využití teambuildingových aktivit v hodinách hudební výchovy na víceletém gymnáziu jako prostředku k navození pozitivní motivace ve skupině (třídě) k dalším hudebním činnostem.

Mgr. Alexandr Šťastný, dipl. um. působí od roku 1998 jako učitel hry na dechové nástroje, umělecký vedoucí několika souborů a učitel hudební nauky a hudební teorie na ZUŠ Ostrov. Od roku 2001 je také pedagogem hudební výchovy na Gymnáziu Ostrov. V současné době studuje na UJEP sbormistrovství a také doktorský studijní obor Hudební teorie a pedagogika.